

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра політичної соціології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

Робоча програма навчальної дисципліни

Технології дослідження та управління соціальними змінами

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ магістр _____
галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки _____
(шифр і назва)
спеціальність _____ 054 Соціологія _____
(шифр і назва)
освітня програма _____ Соціальні технології _____
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни _____ за вибором _____
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ соціологічний _____

2020 / 2021 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

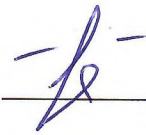
“27” серпня 2020 року, протокол № 9

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Литовченко Артем Дмитрович, к.соц.н., доцент кафедри політичної соціології

Програму схвалено на засіданні кафедри політичної соціології соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від “26” серпня 2020 року № 1

В.о. завідувача кафедри політичної соціології

Тетяна ДУБЛІКАШ

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії

соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

Гарант освітньої програми «Соціальні технології»

Спеціальності 054 Соціологія

Людмила СОКУРЯНСЬКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “ Технології дослідження та управління соціальними змінами” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 054 Соціологія

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – систематизація знань студентів про поле теоретичних і практичних соціологічних досліджень соціальних змін у сучасних суспільствах із поглибленням вивчення сучасних дискусій про сутність, напрямки та перспективи соціальних змін як на пострадянському просторі, так і в глобальній світовій системі, у тому числі у порівняльній перспективі.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- сформувати у студентів уявлення про різні підходи до розуміння та аналізу соціальних змін
- навчити студентів засадам самостійного аналізу актуальної проблематики сучасних дискусій та досліджень у межах теорій соціальних змін;
- надати інформацію про засоби та алгоритми розробки методології та конкретних соціологічних досліджень соціальних змін;
- навчити студентів порівнювати дослідницькі стратегії та інтерпретації соціальних змін у різних соціологічних підходах та концепціях;
- надати студентам орієнтири для критичного осмислення соціології соціальних змін.

1.3. Кількість кредитів

для денної та заочної форми навчання – 4.

1.4. Загальна кількість годин

Для денної та заочної форми навчання - 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки	
5-й	6-й
Семестр	
10-й	12-й
Лекції	
12 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
26 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	
Самостійна робота	
82 год.	110 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна забезпечує розвиток наступних **компетентностей**:

ЗК 1 Здатність до абстрактного та конкретного мислення, аналізу та синтезу

ЗК 2 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

ЗК 4 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми

ЗК 9 Усвідомлення проблематики рівних можливостей у суспільстві, зокрема її гендерних, расових, вікових аспектів

ЗК 10 Усвідомлення культурного розмаїття суспільств і викликів взаємодії в міжкультурному контексті

ЗК 12 Здатність до пошуку, обробки й аналізу інформації з різних джерел

ФК 1 Здатність застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для інтерпретації соціальних явищ і процесів

ФК 2 Розуміння закономірностей взаємодії індивідів, соціальних груп, спільнот та суспільств

ФК 4 Розуміння соціальних процесів, трендів, можливостей і викликів соціальних змін в Україні та

світі

ФК 7 Здатність зіставити наявне знання з практичними викликами

ФК 10 Здатність знайти соціальні дані у відкритому доступі, здійснити їх змістовне структурування й узагальнення

Навчальну дисципліну спрямовано на досягнення таких **результатів** навчання:

ПРН 1 Давати визначення соціологічних понять і застосовувати соціологічні поняття, концепції та теорії для пояснення практичних ситуацій

ПРН 2 Розрізняти основні соціологічні підходи та парадигми в історичній і сучасній перспективах

ПРН 4 Формулювати дослідницькі запитання та конкретизувати мету дослідження

ПРН 6 Формувати репрезентативну вибірку сукупність у дослідженнях базового рівня складності та розраховувати її обсяг

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

1. Опанувати основні поняття й положення концепцій досліджуваної проблематики.
2. Вміти співставляти та порівнювати процеси інституціоналізації громадянських суспільств та громадянські практики у різних країнах.
3. Вміти розробляти і проводити соціологічні дослідження соціальних змін.
4. Навчитись аналізувати сучасні тенденції соціального розвитку в Україні та інших країнах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Соціологія соціальних змін: теоретичні засади досліджень

Тема 1. Суспільство у контексті соціальних змін: основні дилеми сучасності

Плюралізм та гомогенність як тренди соціального розвитку. Плюралістична або тотальна сучасність: критика плюралізму та мультикультуралізму. Взаємобезпека чи глобалізація фронтіру? Дилема індивідуалізму та колективізму. Партикуляризована універсальність в працях Р. Інглхарта, С. Шварца, У. Бека, Н. Еліаса. Життєві шанси vs інфокапіталізм та культурна гегемонія. Дилема глобалізації та локалізації: об'єднання чи глобальні структурні розколи?

Тема 2. Історія досліджень соціальних змін

Постановка проблеми соціальних змін у соціально-філософській та соціологічній думці. Концептуалізація поняття про соціальні зміни, соціальну усталеність та соціальний порядок. Прогрес: виникнення та розвиток ідеї. Концепція еволюції vs революційні концепції соціальних змін.

Тема 3. Теоретичні підходи до дослідження соціальних змін

Теорії лінійного розвитку суспільства. Формацийний підхід. Індустріальне- постіндустріальне-інформаційне суспільство. Циклічні теорії історичного розвитку. Системна модель соціальних змін. Модернізація. Демодернізація. Архаїзація. Теорія сталого розвитку. Концептуалізація «залежного шляху розвитку». Вестернізація як складний концепт. Реформи, самоорганізація, трансформація. Механізми, актори та суб'єкти соціальних змін.

Тема 4. Глобальні й локальні тренди соціальної динаміки: XX-XXI ст.

Нерівності в динамічному сприйнятті. Індивідуалізація та універсалізація ціннісних структур. Інфокапіталізм, постфордизм, повстання еліт vs повстання мас або громадськості. Новий середній клас та соціальні рухи. Трансформаційна структура Т. Заславської. Маркетизація та «залежний шлях розвитку». Соціокультурна травма. Демократизація: версії та реверсії. Секонд-хенд-суспільство та андерклас. Подвійна інституціоналізація.

Розділ 2. Методологічні засади емпіричного аналізу та управління соціальними змінами

Тема 5. Трансформаційні процеси та глобалізація в соціологічному фокусі

Основні поняття, що описують сутність трансформаційних процесів. Зсув, транзит, реформи, революція, трансформація. Модернізація, архаїзація, постмодернізація. «Вже ніхто нікуди не іде»: негачія трансформації у сучасній критичній науці. Від трансформації до глобалізації, від глобалізації - ...? Глобалізація та її розуміння. Модернізація капіталізму та глобальна культура. Глобалізація як «маска» імперіалізму. Від Леніна до Валерстайна: імперіалізм у світ-системі. Глокалізація. Потoki та місця. Глобальні процеси на пострадянському просторі: макдональдизація політичного.

Тема 6. Інституційні зміни: соціологічний аналіз

Поняття інституту в соціології соціальних змін. Інституціоналізм та неоінституціоналізм. Інституціональна структура суспільства. Інституціоналізація поведінки: практики як джерело змін. Консерватизм соціальних інститутів та ефекти «чорних дир». Динаміка

соціальних інститутів на макрорівні. Неформальні інститути та напрямки їхніх змін.

Тема 7. Соціальна структура і громадська думка в дослідженні та управлінні соціальними змінами

Соціальна структура та динаміка соціальної стратифікації (від мобільності до перебудови). Групова динаміка. Соціальні нерівності у дзеркалі соціальних змін. Механізми обмеження соціальних нерівностей: перерозподіл, включення, дискурсивні зглаження як соціальні зміни. «Політична коректність» як часткова схема дискурсивного зглаження.

Пострадянські зміни соціальних нерівностей. Громадська думка як «дзеркало», індикатор та джерело соціальних змін. Моніторинг в соціологічних дослідженнях соціальних змін. Порівняльний аналіз трендів.

Тема 8. Порівняльний аналіз соціальних змін у посткомуністичних країнах

Посткомуністичні суспільства як специфічне середовище соціальних змін. Україна та Росія у вимірі трансформаційних процесів. Україна та Польща у фокусі порівняльного аналізу соціальних змін. Центральна й Східна Європа як об'єкти порівняння у глобальному аналізі. Альтернативні напрями соціальних змін комуністичного світу: Китай, Північна Корея, Куба, Латинська Америка.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Соціологія соціальних змін: теоретичні засади досліджень												
Тема 1. Суспільство у контексті соціальних змін: основні дилеми сучасності	15	1	2			12	15	1				14
Тема 2. Історія досліджень соціальних змін	15	2	2			11	15	1				14
Тема 3. Теоретичні підходи до дослідження соціальних змін	15	2	4			9	15	1	1			13
Тема 4. Глобальні й локальні тренди соціальної динаміки: XX-XXI ст.	15	1	4			10	15		1			14
Разом за розділом 1	60	6	12			42	60	3	2			55
Розділ 2. Методологічні засади емпіричного аналізу та управління соціальними змінами												
Тема 5. Трансформаційні процеси та глобалізація в соціологічному фокусі	15	2	2			11	15	1				14
Тема 6. Інституційні зміни: соціологічний аналіз	15	2	4			9	15	1				14

Тема 7. Соціальна структура та громадська думка в дослідженнях соціальних змін	15	1	4			10	15	1	1			13
Тема 8. Порівняльний аналіз соціальних змін у посткомуністичних країнах	15	1	4			10	15		1			14
Разом за розділом 2	60	6	14			40	60	3	2			55
Усього годин	120	12	26			82	120	6	4			110

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Розділ 1. Соціологія соціальних змін: теоретичні засади досліджень			
1	Тема 1. Суспільство у контексті соціальних змін: основні дилеми сучасності <i>1. Соціальні зміни: реальність чи конструкт сприйняття?</i> <i>2. Межі та міри соціальних змін</i>	2	
2	Тема 2. Історія досліджень соціальних змін <i>1. Прогрес та регрес</i> <i>2. Перевідкриття прогресу</i> <i>3. Зміни у незмінному: класична соціологія про соціальні зміни</i> <i>4. Еволюція vs революція: аргументаційний диспут</i>	2	
3	Тема 3. Теоретичні підходи до дослідження соціальних змін <i>1. Порівняння формаційної та системної моделей</i> <i>2. Пояснення соціальних змін за допомогою «рецидивуючої модернізації»</i> <i>3. Множинна модерність</i> <i>4. Динамічне поле та структурація</i>	4	1
4	Тема 4. Глобальні й локальні тренди соціальної динаміки: ХХ-ХХІ ст. <i>1. Концептуальні засади аналізу розвитку радянської системи</i> <i>2. «Залежний шлях розвитку» у вивченні пострадянських суспільств</i> <i>3. «Подвійна інституціоналізація»: потенціал та вади концепції</i>	4	1
	Разом за розділом 1	12	2
Розділ 2. Методологічні засади емпіричного аналізу та управління соціальними змінами			
5	Тема 5. Трансформаційні процеси та глобалізація в соціологічному фокусі <i>1. Маркери виділення трансформаційних періодів</i> <i>2. Концепт глокалізації в аналізі кейсів</i> <i>3. Макдоналдизація за межами пострадянського</i> <i>4. Суспільства ризику: потенціал та вади концепції</i>	2	
6	Тема 6. Інституційні зміни: соціологічний аналіз <i>1. Інститути як джерело соціальних змін</i> <i>2. Концепція інституціональних матриць</i> <i>3. Соціальні ефекти інституційних змін</i> <i>4. Динаміка соціального порядку vs концепції руйнування</i>	4	

7	Тема 7. Соціальна структура та громадська думка в дослідженнях соціальних змін 1. Дилема соціальної структури: «несуща конструкція» проти «мінливості структур» 2. Пострадянські механізми обмеження соціальних нерівностей 3. Тенденції соціальних змін в громадській думці громадян України	4	1
8	Тема 8. Порівняльний аналіз соціальних змін у посткомуністичних країнах 1. Схеми порівняльного аналізу 2. Порівняльний аналіз кейсів (за власним вибором, групова робота)	4	1
Разом за розділом 2		14	2
Усього годин		26	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Виконати концептуальну експертизу «Дорожнього записнику» А.Бестера	12	14
2	Соціальні зміни вічні? Ніщо ніколи не змінюється? – стаття І. Валерстайна (читати, готувати питання до дискусії)	11	14
3	Стаття на вибір з книги «Чи є майбутнє у капіталізму?» (читати, підготувати експертну оцінку)	9	13
4	Концепція архаїзації в соціологічному аналізі (знайти теоретичні обґрунтування, представити на семінарі)	10	14
5	Стаття «Концептуалізація пас-депенденсі» (читати, готувати питання до дискусії)	11	14
6	Аргументи та контраргументи до пострадянської специфіки (підготувати експертний висновок)	9	14
7	Підготування доповіді із порівняння кейсів за власним вибором	10	13
8	Підготовка до контрольних робіт	10	14
Разом		82	110

6. ІНДЗ

Не передбачено

7. Методи контролю

Контрольні роботи, передбачені навчальним планом (відкриті питання). Робота на семінарських заняттях (доповіді, відповіді, питання, робота в групах). Письмовий іспит (2 відкриті питання, по 10 балів + творче завдання 20 балів).

Приклади питань контрольної роботи:

- Соціологічна концептуалізація соціальних змін
- Поняття моменту в соціологічному аналізі соціальних змін
- Глобалізація як комплекс подій
- Теорії лінійного та нелінійного розуміння соціальних змін

Критерії оцінювання контрольної роботи

Відповіді повні, або з однією незначною помилкою	20 балів
Відповіді повні, але з двома-трьома незначними помилками	13-19 балів
Відповіді не досить повні та (або) із суттєвими помилками	8-12 балів
Відповіді не повні, містить суттєві помилки	до 7 балів
Відповіді майже відсутні та (або) не відповідає запитанням	0 балів

Критерії оцінювання відкритих питань екзаменаційної роботи

<i>Високий рівень</i> 8 - 10 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням спеціальною термінологією; творчим креативним підходом.
<i>Середній рівень</i> 4-7 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання.
<i>Низький рівень</i> 1-3 балів	відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання.
<i>Незадовільний рівень</i> 0 балів	- відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.

Приклад творчого завдання для екзамену

Скласти зв'язний текст (не менше чотирьох тисяч знаків) з використанням термінів "лінійний розвиток", "транзит", "трансформація", "накопичення змін", "модернізація", "прогрес", "формація", "регрес", "архаїзація", "демомодернізація", "культура", "інституціональна пастка", "подвійна інституціоналізація". Текст повинен бути зв'язковим за формою і змістовно (не допускається створення набору ізольованих пропозицій, так само як і послідовне механічне виклад визначень зазначених термінів і нарощування обсягу за рахунок надлишкового перерахування прізвищ вчених); може бути присвячений як відтворення (порівняно, критиці) теорій, так і аналізу реальних процесів. Заохочується використання додаткових термінів на свій розсуд.

Критерії оцінювання творчого завдання екзаменаційної роботи

<i>Високий рівень</i> 16-20 балів	- відповідь характеризується: вільним володінням спеціальною термінологією та доречним її застосуванням; високим ступенем зв'язності елементів тексту, підпорядкованості всіх його елементів загальній логіці і меседжу; творчим креативним підходом до складання тексту; залученням до тексту додаткової термінології крім наданої у переліку; науковою згуртованістю тексту; повним дотриманням характеристик.
<i>Середній рівень</i> 8-15 балів	- відповідь характеризується: повними і глибокими знаннями з предмету; вільним володінням термінами, поняттями; допущенням неточностей у викладі матеріалу; помилками при відповідях на питання.
<i>Низький рівень</i> 1-7 балів	відповідь характеризується: слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням деяких помилок у відповідях на питання.
<i>Незадовільний рівень</i> 0 балів	- відповідь характеризується: дуже слабким знанням теоретичного матеріалу; допущенням грубих помилок у відповідях на питання.

8. Методичні рекомендації з виконання екзаменаційної роботи

Для отримання найвищої оцінки необхідно поєднати:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при використанні основних понять курсу (зміни, процеси, динаміка, розвиток, прогрес, модернізація, архаїзація тощо), аналізі макросоціальних процесів, прогнозуванні перебігу соціальних подій та інтерпретації соціальних практик;
- критичне переосмислення окремих тез із матеріалів лекцій та першоджерел у відповіді – при виявленні недосконалості понять, концепцій, схем та моделей, що використані в курсі;
- прозоре та аргументоване висвітлення авторської позиції – у порівнянні різних визначень основних понять курсу, при аналізі макросоціальних процесів, інтерпретації соціальних практик;
- використання самостійних прикладів, що не наводились в лекційному матеріалі та/або першоджерелах і максимально чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок експертизи макросоціальних тенденцій, факторних характеристик масштабних соціальних подій.

Для отримання оцінки, достатньої для заліку, необхідно:

- коректне та послідовне використання матеріалів лекцій та/або першоджерел у відповіді – використанні основних понять курсу (зміни, процеси, динаміка, розвиток, прогрес, модернізація, архаїзація тощо), аналізі макросоціальних процесів, прогнозуванні перебігу соціальних подій та інтерпретації соціальних практик;
- використання прикладів, що чітко ілюструють позицію автора – для демонстрації навичок експертизи макросоціальних тенденцій, факторних характеристик масштабних соціальних подій;
- самостійне викладення думок у відповіді (без елементів академічної недоброчесності).

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота				Контрольна робота №1, передбачена робочим планом				Контрольна робота №2, передбачена робочим планом				Екзамен		Сума			
Для денного і відділення																	
Розділ 1				Розділ 2													
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8										
Виступи на семінарах 10				Виступи на семінарах 10				20				20		40		100	

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою для чотирирівневої шкали оцінювання	
	90 – 100	відмінно
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	

10. Методичне забезпечення

Підручники:

Теорія соціальних змін: сучасні соціологічні концептуалізації: навчальний посібник / П. В. Кутуєв, О. В. Богданова, М. І. Клименко, Т. В. Коломієць [та ін.] ; НТУУ «КПІ». Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова. – 2014. – 220 с.

Основна література:

1. Бауман З. Индивидуализированное общество. – М.: Логос, 2002, 390 с.
2. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну. – М.: Прогресс-Традиция, 2000
3. Гидденс Э. Последствия современности / Э. Гидденс [Пер. с англ. Г. К. Ольховикова, Д. А. Кибальчича, вступ. статья Т. А. Дмитриева]. — М. : Практис, 2011. — 352 с.
4. Есть ли будущее у капитализма? / И. Валлерстайн, Р. Коллинз, М. Манн, Г. Дерлугьян, К. Калхун [Текст] / Перевод с англ. под ред. Г. Дерлугьяна. – М.: Издательство Института Гайдара, 2015. – 320 с.
5. Камінська Л. Ф. Теоретичні підходи до дослідження суспільних рухів / Л. Ф. Камінська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Соціологія. — 2010. — № 1-2. — С. 91—93.
6. Кирдина С. Г. Институциональные матрицы и развитие России. 2000. (2-е изд, перераб и допол. - 2001);
7. Костин В.А., Костина Н.Б. Социальные изменения в концепциях исторического процесса // Социологические исследования, 2000, № 1
8. Савельєва Т. П. Суспільні рухи в контексті соціальних змін. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки*: 1 пр. 2017. 167-180 (13)
9. Сасіна Л. О. Теорії соціальних змін / Л. О. Сасіна, Н. А. Мажник // Сучасні тенденції розвитку регіонів, підприємств та їх об'єднань: колективна монографія / Нац. Металург. Академія України; за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. - Дніпро: Пороги, 2018. - С. 35-46
10. Українське суспільство 1992 – 2010. Соціологічний моніторинг / За ред. д.ек.н. В. Ворони, д.соц.н. М. Шульги. – К.: Інститут соціології НАН України, 2014.- 636 с.
11. Холодкова Н. А. Основные подходы к изучению социальных изменений. *Вестник ТГУ, Гуманитарные науки. Философия, социология и культурология*. Выпуск 11 (91), 2010.. С. 247-252
12. Шкурко С. А. Ситуационная структура процесса социальных изменений: теоретико-методологические предположения. *Журнал социологии и социальной антропологии*. 2010. Т. 13. № 2. С. 72-82.
13. Штомпка П. Социология социальных изменений. – М., 1996. – 312 с.

Допоміжна література

1. Агитон К. Альтернативный глобализм. Новые мировые движения протеста. – М., 2014.
2. Аникин А.В. Мальтус и мальтузианство/ Аникин А.В. // Юность науки: Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – 2-е изд. – М.: Политиздат, 1975. – С. 266-274.
3. Антонян Ю.М. Этнорелигиозные конфликты: проблемы, решения: учеб. пособие. – М.: Щит-М, 2004. – 367с.
4. Арбеніна В.Л. Етносоціологія. Навч. посібник. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2007. – 316 с.
5. Арутюнов В. Х. Філософія глобальних проблем сучасності : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінцицький. – К. : КНЕУ, 2003. – 90 с.
6. Ахиезер А. С. Россия: критика исторического опыта (Социокультурная динамика России). Т. 1, От прошлого к будущему. Новосибирск, 1997;
7. Бадью А. Апостол Павел: обоснование универсализма / Ален Бадью ; пер. с фр. О. Головой. – Москва–Санкт-Петербург: Московский философский фонд; Университетская книга. – 1999. – 95 с.
8. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь мир», 2004. – 188 с.
9. Бауман З. Текучая современность / З. Бауман. – Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 240 с.
10. Бек У. Власть и ее оппоненты в эпоху глобализма. Новая всемирно-политическая экономия / У. Бек ; пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника. – М. : Прогресс-Традиция, Территория будущего, 2007. – 464 с.
11. Бек У. Космополитическое мировоззрение / У. Бек ; пер. с нем. – М. : Центр исследований постиндустриального общества, 2008. – 336 с.
12. Бек У. Что такое глобализация?: Ошибки глобализма – ответы на глобализацию / У. Бек ; пер. с нем. А. Григорьева и В. Седельника. – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 303 с.
13. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы. – М., 1998.
14. Бжезинский З. Выбор: мировое господство или глобальное лидерство. – М., 2004.

15. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр ; пер. с фр. Е. А. Самарской. – М. : Республика, Культурная революция, 2006. – 269 с.
16. Бодрийяр Ж. Система вещей / Ж. Бодрийяр. – М. : Рудомино, 1995. – 198 с.
17. Бондаренко В. Міжконфесійний конфлікт в Україні: витоки, стан і шляхи подолання // Людина і світ. – 1991. – №3. – С. 2-10.
18. Бредникова О., Паченков О. «Этническое предпринимательство» мигрантов и мифы мультикультурализма // Мультикультурализм и трансформация постсоветских обществ. – М.: Институт этнологии и антропологии РАН, 2002.
19. Бунаков М. Ю. Национализм и национальная идентичность в условиях глобализации [Электронный ресурс] / М. Ю. Бунаков. – Режим доступа: www.orenburg.ru/culture/credo02_2006.
20. Бурдые П. Практический смысл / П. Бурдые ; под ред. Н. А. Шматко ; пер. с фр. – СПб. : Алетейя, М. : Ин-т экспериментальной социологии, 2001. – Сер. Университетская библиотека. – 562 с.
21. Буш Дж., Скоукрофт Б. Мир стал другим. Пер. С англ. – М. : Международные отношения, 2004. – 504 с.
22. Бхабха Х. Местонахождение культуры / Х. Бхабха // Журнал исследований восточноевропейского пограничья «Перекрестки». – Минск: Европейский гуманитарный университет, 2005. – № 3–4. – С. 161–191.
23. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн ; пер. с англ. – СПб. : Университетская книга, 2002. – 416 с.
24. Валлерстайн И. Европейский универсализм: риторика власти / И. Валлерстайн // Прогнозис. – 2008. – № 2 (14). – С.3–56.
25. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация. — М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. — 176 с.
26. Валлерстайн И. Мирсистемный анализ: введение / Иммануил Валерстайн ; пер. с англ. Н. Тюкиной. – М. : Территория будущего, 2006. – 248 с. – (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»)
27. Валлерстайн И. Социальное изменение вечно? Ничто никогда не меняется? // Социологические исследования. – 1991. – №1. – С.8-22
28. Вальденфельс Б. Между культур / Б. Вальденфельс // [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://anthropology.runet.ru/old/6/wald.htm>
29. Вальденфельс Б. Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о «Чужом» / Б. Вальденфельс ; пер. с нем. // Логос. Философско-литературный журнал. – 1995. – № 6. – М. : Гнозис, 1994. – С. 77–79.
30. Василенко И. А. Геополитика современного мира. – М.: Гардарики, 2007. – 317 с.
31. Габермас Ю. Постметафізичне мислення / Юрген Габермас ; пер. з нім В. М. Купліна. – К. : Дух і Літера, 2011. – 280 с. – (Серія «Сучасна гуманітарна бібліотека»)
32. Гаврилишин Б. Дороговказ в майбутнє. До ефективних суспільств. Доповідь Римському клубові / Б. Гаврилишин ; пер. з англ. – К. : Основи, 1993. – 235 с.
33. Гаджиев К. С. Геополитика: учебник для бакалавров / К. С. Гаджиев. – 4-е изд., перераб. и доп.- М. : Издательство Юрайт, 2013. – 479 с.
34. Гантігтон С. Зіткнення цивілізації? / С. Гантігтон // Філософ. і соціолог. думка. – 1996. – № 1 – 2. – С. 11–24.
35. Геополитика террора. Геополитические последствия террористических актов в США 11 сентября 2001 года. – М., 2001.
36. Гидденс Э. Ускользающий мир. Как глобализация меняет нашу жизнь. – М., 2004.
37. Гіденс Е. Нестримний світ. Як глобалізація перетворює наше життя / Ентоні Гіденс ; пер. з англ. Н. Поліщук. – К. : Альтерпрес, 2004. – 100 с. – (Сучасна гуманітарна бібліотека).
38. Глобализация и идентичность: Хрестоматия / сост., авт. предисл. Т. С. Воропай ; отв. за вып. В. Михайлов. – Х. : Эксклюзив, 2007. – 459 с.
39. Глобализация: синергетический подход / под общ. ред. В. К. Егорова. – М. : Изд-во РАГС, 2002. – 472 с.
40. Глобализация: человеческое измерение. – М., 2002.
41. Глобальные проблемы человечества. – М. : Изд-во МГУ, 2006. – 264 с.
42. Голиков А.П. та ін. Вступ до економічної і соціальної географії: Підручник / А.П. Голиков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – С.302-304.

43. Государства и религии в Европейском Союзе (опыт государственно-конфессиональных отношений) / сост. Г. Робберс; под ред. М. А. Воскресенского [и др.]. – М.: Ин-т Европы РАН, 2009. – 722с.
44. Гумбрехт Х. У. Производство присутствия: Чего не может передать значение / Ханс Ульрих Гумбрехт; пер. с англ. С.Зенкина. – М.: НЛЮ, 2006. – 184 с.
45. Де-Вос, Дж. Этнический плюрализм: конфликт и адаптация // Личность, культура, этнос: современная психологическая антропология. – М.: Смысл, 2001.
46. Денчев К. Феномен антиглобализма: учеб. пособие для вузов. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005.
47. Дракер П. Посткапиталистическое общество [Электронный ресурс] / П. Дракер. – Режим доступа : http://www.nbuu.gov.ua/portal/natural/Vsntu/2008_2009/86-87
48. Експерти про нетрадиційні релігії і міжрелігійні конфлікти // Людина і світ. – 1999. – № 6. – С. 28.
49. Європейська та українська культура в нарисах : навчальний посібник / за ред. І. З. Цехмістро, В. І. Штанько, В. С. Старовойт, В. М. Леонтєвої. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 320 с.
50. Жижек С. Дразливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології / Славој Жижек; пер. з англ. Р. Й. Димерець. – К. : ППС, 2008. – 510 с. – («Сучасна гуманітарна бібліотека»).
51. Жижек С. Устройство разрыва. Параллаксное видение / С. Жижек; пер. с англ. – М.: Изд-во «Европа», 2008. – 516 с.
52. Заславская Т.И. Социетальная трансформация российского общества. – М., 2002.
53. Зенгер Х. Стратагемы. О китайском искусстве жить и выжить. Знаменитые 36 стратагем за три тысячелетия. – В 2-х томах. – М.: 2005.
54. Зонова Т. В. Дипломатия: модели, формы, методы: Учебник для вузов / Т. В. Зонова. – М.: Аспект Пресс, 2013. – 348 с.
55. Иванов В.Н., Иванов А.В., Доронин А.О. Управленческая парадигма XXI века. – М., 2002.
56. Иванов С.В. Снижение рождаемости в странах Юга: политика вокруг политики / С.В. Иванов // Экономический журнал ВШЭ. – 2011. – №4. – С. 565-582.
57. Иноземцев В.Л. Современное постиндустриальное общество: природа, противоречия, перспективы. – М., 2000.
58. Капица С. Мои воспоминания : [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://profilib.com/chtenie/29761/sergey-kapitsa-moi-vospominaniya-43.php>.
59. Капица С.П. Демографическая революция и будущее человечества / С.П. Капица // В мире науки. – 2004. – № 4. – С. 82-91.
60. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием. – М.: ЭКСМО, 2003. – 832с.
61. Кастельс М. Информационная эпоха. Экономика. Общество. Культура. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
62. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество, культура / М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
63. Кеннеди Пол. Вступая в XXI век. – М., 1997.
64. Киссинджер Г. Дипломатия. Пер. с англ. В. В. Львова / Послесловие Г. А. Арбатова. – М.: Радомир, 1997. – 848 с.
65. Кожушко Евгений. Современный терроризм: анализ основных направлений. – Минск, 2000.
66. Кокошин А.А. Заметки о проблеме ядерного терроризма в современной мировой политике. – М.: УРСС, 2004.
67. Кокошин А.А. Стратегическое управление: теория, исторический опыт, сравнительный анализ, задачи для России. – М., 2003.
68. Конфликты на Востоке. Этнические и конфессиональные. Учебное пособие для студентов вузов. / Под ред. Воскресенского А.Д. – М.: Аспект Пресс, 2008. – 512 с.
69. Косуха П. 3 церковних фронтів – на поле християнської благодаті // Віче – 1993. – № 1 (10). – С. 124.
70. Кузнецов И.М. Адаптационные возможности и сетевые связи мигрантских этнических меньшинств / И.М. Кузнецов, В.И. Мукомель. – М.: Институт социологии РАН, 2005.
71. Кукатас Ч. Теоретические основы мультикультурализма / Ч. Кукатас. – [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://dialogs.org.ua/ua/issue_full.php?m_id=10227.
72. Лапкин В.В., Пантин В.И. Геоэкономическая политика и глобальная политическая история. – М.: «Олита», 2004.
73. Лебедева Н. М., Татарко А. Н. Ценности культуры и развитие общества. - М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2007.

74. Леонидов Ф. Введение в вероучения народов мира : справ. Пособие. – М. : Флинта, 2007. – 128с.
75. Ліотар Ж. Ф. Ситуація постмодерну / Ж. Ф. Ліотар // Філософська і соціологічна думка. – 1995. – № 5–6. – С. 16–42.
76. Международный терроризм: внутренняя структура понятия и его роль в политическом дискурсе / Под ред. Л.Е. Бляхера. – Хабаровск. 2005.
77. Михайлов С.В. Европа: от временных иностранных рабочих к новым этническим меньшинствам / С.В. Михайлов // Полития.ги. – 2005. – № 1.
78. Многоликая глокализация / Под ред.. П.Бергера и С.Хантингтона; Пер. с англ. – М.: Аспект Пресс, 2004. – 379 с.
79. Новиченко М. Міжконфесійні конфлікти // Людина і світ. – 1995. – № 9. – С. 17-18.
80. Пластун В.Н. Эволюция деятельности экстремистских организаций в странах Востока. – Новосибирск. 2002.
81. Поспеловский Д.В. Тоталитаризм и вероисповедание: научное издание М. : Изд. Библейс.-богосл. ин-та св. апостола Андрея, 2003. – 655с.
82. Рансьер Ж. Разделяя чувственное / Жак Рансьер ; пер. з фр. В. Лапицкий, А. Шестаков. – Санкт-Петербург: Издательство Европейского университета в Санкт-Петербурге, 2007. – 264 с.
83. Ревина Е. В. Мультикультурный город: этническое измерение. - Ростов н/Д: Изд-во СКНЦ ВШ ЮФУ, 2008.
84. Религия и конфликт / Под ред. А. Малашенко, С. Филатова. – М. : РОССПЭН, Моск. Центр Карнеги, 2007. – 288с.
85. Рікер П. Сам як інший / П. Рікер ; пер. з фр. – К. : Дух і Літера, 2000. – 458 с.
86. Рікер П. Идеология та утопія / Поль Рікер ; пер. з англ. – К. : Дух і Літера, 2005. – 386 с.
87. Романе Й. Геополитика хаоса. – М., 2001.
88. Рязанцев С.В. Этническое предпринимательство как форма адаптации мигрантов / С. В. Рязанцев // Общественные науки и современность. – 2000. – №5.
89. Саїд Е. Культура й імперіалізм / Едвард Саїд; пер. з англ. К. Ботанова, Т. Цимбал, Н. Іхазалі, Т. Марценюк. – К. : Критика, 2007. – 608 с.
90. Саїд Е. Орієнталізм / Едвард Саїд ; пер. з англ. В. Шовкун. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2001. – 511 с.
91. Смелзер Н. Социальные и культурные изменения // Социология: пер. с англ. — М.: Феникс, 1998. — 688 с.
92. Современные международные отношения: Учебник / под ред. А. В. Торкунова, А.В. Мальгина. – М. : Аспект Пресс, 2012. – 688 с.
93. Соколов К. Б. Национальная идентичность в контексте системного подхода // Системные исследования культуры. - СПб.: Алетей, 2009.
94. Стиглиц Дж. Многообразные инструменты, шире цели: движение к пост-Вашингтонскому консенсусу [Электронный ресурс] / Дж. Стиглиц // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – Режим доступа : [//www.g-reforms.ru/cons.htm](http://www.g-reforms.ru/cons.htm).
95. Сусоколов А.А. Культура и обмен. Введение в экономическую антропологию. – М.: SPSL-Русская панорама, 2006.
96. Тайлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» / Ч. Тайлор (Чарльз Тейлор) / пер. з англ. – К. : Альтерпрес, 2004. – 172 с.
97. Тейлор Ч. Етика автентичності / Чарльз Тейлор. – К. : Дух і літера, 2002. – 128 с.
98. Титар О. В. Глобалізація і українські культурні ідентичності: глобальний диктат візуального / О. В. Титар // Гуманітарний часопис: Збірник наукових праць. – Х. : ХАІ, 2012. – № 3. – С. 64–70.
99. Титар О. В. Глобалізація та українські культурні ідентичності: поліцентризм, тотальність, холістичність / О. В. Титар // Вісник Харк. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна. Сер. : Теорія культури і філософія науки. – Х., 2013. – № 1029 – II. – С. 252–257.
100. Титар О. В. Концепт «глобалізація» у контексті національних і регіональних культур: Слобожанщина в глобалізованому світі / О. В. Титар // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. Вісник Дніпропетровського університету. Науковий журнал. – Дніпропетровськ, 2014. – Вип. 8. – С. 132–136.
101. Титарь Е. В. Субъективность, идентичность и формы глобализированной культуры: проблемы типологии культуры / Е. В. Титарь // Yearbook of Eastern European Studies

- (Польша). – 2014. – №3. – С. 41–52.
102. Тишков В. А. Реквием по этносу: Исследования по социально-культурной антропологии. – М.: Наука, 2003.
 103. Толерантность / Под ред. М. П. Мчедлова. – М. : Республика, 2004. – 416с.
 104. Тоффлер Э. Третья волна. – М., 2002.
 105. Тоффлер Э. Шок будущего. – М., 2001.
 106. Українці, діаспора і державний лобізм // Інтернет видання українців Америки «Нова Хвиля». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://newwave4.org/merediany/125-ukrayinci-diaspora-i-derzhavnijj-lobizm.html>.
 107. Уткин А.И. Глобализация: процесс осмысления. – М., 2001.
 108. Уткин А.И. Мировой порядок XXI века. – М., 2001.
 109. Фуко М. Интеллектуалы и власть: Избранные политические статьи, выступления и интервью / М. Фуко; под общей ред. В. П. Визгина и Б. М. Скуратова ; пер. с фр. С. Ч. Офертаса. – М. : Праксис, 2002. – 384 с. – (Серия «Новая наука и этика»).
 110. Фуко М. Нужно защищать общество / Foucault M. Il faut defendre la societe: Cours au College de France, 1976 / М. Фуко ; пер. с фр. Е. А. Самарской. – СПб. : Наука, 2005. – 312 с.
 111. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее. Пер. с англ. М.: АСТ, 2004. – 349с.
 112. Хабермас Ю. Философский дискурс о модерне / Юрген Хабермас ; пер. з нім. М. В. Беляев, К. В. Костин, Е. Л. Петренко та ін. – М. : Весь Мир, 2008. – 416 с.
 113. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций. – М. , 2003.
 114. Хардт М. Империя / Майкл Хардт, Антонио Негри ; пер. с англ. за ред. Г. В. Каменской, М. С. Фетистова. – М. : Праксис, 2004. – 440 с.
 115. Хардт М. Множество: война и демократия в эпоху империи / Майкл Хардт, Антонио Негри ; пер. с англ. за ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Культурная революция, 2006. – 559 с.
 116. Хаттон У. Мир, в котором мы живем / Пер. с англ. – М.: Ладомир, 2004. – 556 с.
 117. Хаусхофер К. О геополитике. – М., 2001.
 118. Хелд Д., Гольдблатт Д., Макгрю Э., Перратон Дж. Глобальные трансформации. – М., 2004.
 119. Шрадер Х. Экономическая антропология. – СПб., 1999.
 120. Щербанова В.В. Источники и социальные последствия современного терроризма. – Саратов: Науч. кн., 2006. – 185 с.
 121. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование в обществе. М., 1999;
 122. Эко У. Поиски совершенного языка в европейской культуре / У. Эко ; пер. с итал. и примечания А. Мирнолюбовой. – Серия «Становление Европы». – СПб. : Александрия, 2007. – 423 с.
 123. Элиаде М. История веры и религиозных идей: от Гаутамы Будды до триумфа христианства. – М.: Академический проект, 2014. – 496 с.
 124. Элиас Н. Общество индивидов. – М.: праксис, 2001. – С.215-330
 125. Этническая мобилизация и межэтническая интеграция. – М.: Институт этнологии и антропологии РАН, 1995.
 126. Этничность и религия в современном конфликте/ Под ред. Тишкова В.А., Шнирельмана В.А. – М. :Наука, – 2012. – 656с.
 127. Ashmawy M. S. Islam and the political order. – Washington : The Council for Research in Values and Philosophy, 1994 . – 116 p.
 128. Bauman Z. Globalization / Z. Bauman. – Cambridge: Polity Press, 2000. – 199 p.
 129. Bongaarts J. The Role of Family Planning Programmes in Contemporary Fertility Transitions // The Continuing Demographic Transition / G.W. Jones (ed.) Oxford: Clarendon Press, 1997. P. 422-444.
 130. British cultural identities / ed. Storry M., Childs P. – London: Routledge, 1997. – 350 p.
 131. Connor S. Postmodernist Culture / S. Connor. – Oxford UP : Blackwell, 1996. – 304 p.
 132. Food and Agriculture Organization : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fao.org>.
 133. Hopkins A. G. Globalization in World History / ed. by Antony Hopkins. – New York: New York City, 2003. – 263 p.
 134. Kepel G. Jihad: the trail of political islam; Transl.by Anthony F. Roberts . – Cambridge : Belknap, 2002 . – 454 p.
 135. Said E. W. Orientalism: Western conceptions of the Orient / Edward W. Said. – New York: Pantheon Books, 1978. – 328 p.

136. Spivak G. Ch. Can the subaltern Speak? / Gayatri Chakravorty Spivak // *Marxism and the Interpretation of Culture* / ed. by Nelson Cary, Grossberg Lawrence. – Chicago: Illinois University Press, London: Macmillan, 1988. – 314 p.
137. Taylor Ch. *The Ethics of Authenticity* / Ch. Taylor. – Cambridge MA: Harvard University Press, 1991. – 118 p.
138. Taylor Ch. *The sources of the self: The making of the modern identity* / Ch. Taylor. – Cambridge, Massachusetts and London, England, 1989. – 680 p.
139. Wallerstein I.M. *Geopolitics and Geoculture: Essays on the Changing World – System*/I.M. Wallerstein. – Cambridge, England: Cambridge University Press, 2001
140. Weinberg L. *Global terrorism: a beginner's guide*. – Oxford : Oneworld, 2005. – 182 p.
World Population Prospects, the 2010 Revision on-line database. N.Y.: United Nations, 2011 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://esa.un.org/unpd/wpp/unpp/panel_indicators.htm

10. Питання до екзамену

1. Теорії лінійного розвитку суспільства. Еволюція ідеї прогресу
2. Теорія модернізації. Визначення концепції модернізації. Границі та можливості застосування концепції модернізації до сучасних соціальних змін. Поняття «множинна модерність».
3. Модернізація та розвиток, що наздоганяє. Концепція «рецидивуюча модернізація».
4. Циклічні теорії історичного розвитку. Границі та можливості пояснення сучасних соціальних змін.
5. Системна модель розвитку. Границі та можливості пояснення сучасних соціальних змін.
6. Основні теоретичні підходи до дослідження соціальних змін.
7. Сучасна теоретична дискусія про соціальні зміни. динамічні концепції соціальних змін.
8. Діяльнісно-структурна концепція соціальних змін.
9. Рушійні сили та механізми соціальних змін. У пошуках суб'єкта соціальності.
10. Типи сучасних трансформацій.
11. Вестернізація та модернізація, роль цивілізаційних факторів у процесах трансформації пострадянського суспільства.
12. Макро-проект соціальних змін. Реформи, самоорганізація - від макро-проектів до інститутів, структур, стратегій і практик.
13. Мезо-рівень трансформації: програми й актори, повсякденність і раціоналізація.
14. Мікро-рівень соціальних змін: структури та структурації.
15. Плюралістична чи тотальна сучасність? сумніви з приводу плюралізму та мультикультуралізму.
16. Концепція еволюції у співставленні з концепцією революції як форми соціальних змін.
17. Проблеми теоретичного обґрунтування та емпіричного дослідження посткомуністичних трансформацій.
18. Концепція суспільно-економічних формацій у дослідженні пострадянської трансформації: можливості та обмеження.
19. Модернізаційна концепція у дослідженні пострадянської трансформації: можливості та обмеження.
20. Концепція «трансформаційної структури» Т.І. Заславської у дослідженні пострадянської трансформації: можливості та обмеження.
21. Основні поняття, що описують сутність трансформаційних процесів.
22. Евристичний, описовий і пояснювальний потенціал понять «зміни», «реформи», «революція», «транзит», «перехід», «трансформація» у дослідженні сучасних процесів пострадянського суспільства.
23. Визначення поняття «революція». Чи можна описати зміни 1989-1991 років у СРСР за допомогою концепту революції? Аргументуйте.
24. Еволюція ідеї прогресу. Прогрес і трансформація пострадянського суспільства.
25. Поняття «модернізація», «архаїзація», «постмодернізація», їх внесок у розуміння сучасних процесів і ситуацій у трансформаційному суспільстві України.
26. Концепція «рецидивуюча модернізація» в поясненні процесів та сучасних ситуацій у

трансформаційному суспільстві України.

27. Які аргументи можна привести «за» та «проти» означення трансформаційних процесів українського суспільства як: «модернізація»? «архаїзація»? «постмодернізація»? «вестернізація»? В яких аспектах, сферах, процесах це виявляється?
28. Які аргументи можна привести «за» та «проти» означення трансформаційних процесів українського суспільства як: «глобалізація»? «локалізація»? В яких аспектах, сферах, процесах це виявляється?
29. Які риси «постмодерності» можна спостерігати у пострадянському просторі? Які їх масштаби, динаміка, перспективи?
30. Глобалізація та локальні впливи: концепції соціальних змін у пострадянському просторі.
31. Сучасні теорії глобалізації: від капіталістичної модернізації до глобальної культури.
32. Глобальне та локальне у вимірі соціального часу і простору.
33. Суспільство ризиків і глобальна світ-система.
34. «Світ потоків» і «світ місць» - глобальні та локальні тренди.
35. «Глобалізація», «локалізація» й «глокалізація»-спроби пояснення місця глобальних процесів на пострадянському просторі.
36. Який вплив процесів глобалізації на розвиток сучасних явищ солідарності? Соціальної ідентичності? Влади? Спільноти? Індивідуалізації?
37. Поняття інституціональних матриць у дослідженні посткомуністичних перетворень. зміни та консерватизм соціальних інститутів.
38. Пояснювальний потенціал теорій пострадянських трансформацій: світ-системного аналізу Уаллерстайна. Можливості та обмеження цієї теорії у поясненні пострадянської трансформації в Україні.
39. Пояснювальний потенціал теорій пострадянських трансформацій: теорія модернізації. Можливості та обмеження цієї теорії у поясненні пострадянської трансформації в Україні.
40. Пояснювальний потенціал теорій пострадянських трансформацій: теорія транзиту. Можливості та обмеження цієї теорії у поясненні пострадянської трансформації в Україні.
41. Пояснювальний потенціал теорій пострадянських трансформацій: теорія суспільно-економічних формацій. Можливості та обмеження цієї теорії у поясненні пострадянської трансформації в Україні.
42. Пояснювальний потенціал теорій пострадянських трансформацій: теорія глобалізації. Можливості та обмеження цієї теорії у поясненні пострадянської трансформації в Україні.
43. Пояснювальний потенціал теорій пострадянських трансформацій: динамічна (структурно-діяльнісна) теорія. Можливості та обмеження цієї теорії у поясненні пострадянської трансформації в Україні.
44. Застосування концепції path-депенденс у поясненні розвитку пострадянського типу суспільств.
45. Евристичний потенціал концепції «подвійна інституціоналізація» у поясненні феноменів сталості трансформаційного суспільства. Парадокси соціальних змін та реверсійних феноменів посткомунізму.
46. Дослідження динаміки зміни соціальних інститутів. Зміни та консерватизм соціальних інститутів (на прикладі одного з соціальних інститутів пострадянського суспільства).
47. Інституційна структура суспільства. Концепція інституціональних матриць у поясненні трансформації російського суспільства. Аргументи і критика.
48. Макроінститути: їх зміни та вплив на хід трансформаційних процесів (на прикладі одного з соціальних інститутів пострадянського суспільства).
49. Неформальні соціальні інститути: їх вплив на хід трансформаційних процесів (на прикладі одного з соціальних інститутів пострадянського суспільства).
50. Соціальна структура та стратифікація в процесі трансформації пострадянського суспільства: основні параметри змін (Україна 1989-2007).
51. Соціальна структура та групова динаміка в процесі трансформації пострадянського

суспільства: основні вектори змін (Україна 1989-2007).

52. Динаміка соціальної нерівності в пострадянському суспільстві (на прикладі одного з видів соціальної нерівності).

53. Трансформаційні процеси в динаміці громадської думки. Моніторинги громадської думки: проблеми, можливості та .

54. Громадська думка про соціальні зміни, реформи і перетворення пострадянського суспільства та зміна громадської думки.

55. Дані моніторингів і соціологічних досліджень: тенденції зміни громадської думки за часів пострадянських перетворень.

56. Порівняльна перспектива дослідження посткомуністичних трансформацій: методології, методи, дослідницькі проекти.

57. Порівняльний аналіз динаміки соціально-групової структури України та Росії протягом 1990-х - 2000-х років.

58. Порівняльний аналіз трансформації інституту (вказіть інститут) в Україні та Росії за часів пострадянської трансформації 1990-х - 2000-х років.

59. Порівняльний аналіз динаміки громадської думки щодо (вказіть феномен) в Україні та Росії за часів пострадянської трансформації 1990-х - 2000-х років.

60. Чи можна стверджувати, що вектор змін за часів посткомуністичної трансформації 1991 - 2000-х років в Україні та Росії розходиться? Аргументуйте, оперуючи даними моніторингів громадської думки, динаміки стратифікаційної структури або інституційних змін.